

Megteremhető-e az összhang az élelmiszerek minősége, a minőségtanúsítás igénye és a környezet- és tájkultúra gyakorlata között?

(„Szent-Györgyi paprikája”, avagy miért nem lenne ma olyan sikeres a fűszerpaprika felhasználási kísérlete a C-vitamin kinyerésére?)

Szakmai konferencia, 2018. május 25., Budapest

„Uram!

Ezt a gyönyörű Földet adtad otthonunknak,

Mélyébe mérhetetlen kincseket rejtettél,

Képessé tettél, hogy megértsük alkotásod,

Megkönnyítsük munkánkat, száműzzük az éhséget és betegséget.”

(Szent-Györgyi Albert: Psalmus Humanus és hat ima)

Szervezők: Veritas Kulturális Egyesület
TájGazda Minőségtanúsítási Programtanács

Védnökök: *Tóth Katalin* helyettes államtitkár, Földművelésügyi Minisztérium
Erdős Norbert európai parlamenti képviselő, az AGRI Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság tagja
Dr. Bognár Lajos országos főállatorvos, helyettes államtitkár, FM
Dr. Molnár Pál elnök, EOQ Magyar Nemzeti Bizottság

A konferencia a Nemzeti Kulturális Alap Környezetkultúra kollégiumának pályázati támogatásával valósult meg.

Megnyitó üdvözlések

Csibor Géza elnök, Veritas Kulturális Egyesület

Dr. Márjai Géza c. egyetemi docens, elnök, TájGazda Minőségtanúsítási Programtanács: A szervezők nevében köszönetet mond a védnököknek és a szponzoroknak. A konferencia célja a címben feltett két kérdés megválaszolása. A TájGazda® rendszer sajátos adottságain alapul, ezáltal bármelyik tájhoz jól alkalmazható és hozzájárul a helyi sajátosságokat megőrző termékek népszerűsítéséhez. A rendszer a tájak jellegzetességeinek figyelembe vételével, termelési előírások megadásával tanúsítja az alapanyag termelést. A vásárló QR kód és az okostelefonja segítségével információt szerezhet a vásárolt termékről és annak „előéletéről”, valamint az alapanyagok termelési helyéről és az előállítás módjáról.

Dr. Szűcs Gábor kurátor, Kék Bolygó Klímavédelmi Alapítvány: Az Áder János köztársasági elnök által létrehozott alapítvány célja a magyar társadalom környezeti és fenntarthatósági problémákkal szembeni érzékenységének növelése a helyi közösségek bevonásával; továbbá a személyes környezeti felelősségérzet és a klímaváltozással szembeni fellépéssel kapcsolatos elkötelezettség kialakítása. Az emberiség előtt álló jelenlegi két legnagyobb kihívás a népességrobbanás és a klímavédelem. A TájGazda® eredet- és minőségtanúsítási rendszer sokat tehet a fenntartható termelési gyakorlatok, illetve a fogyasztói szokások alakítása terén: egyrészt a fenntarthatóság révén nő a gazdálkodók versenyelőnye, másrészt a fogyasztókat is környezettudatos magatartásra ösztönzi.

Dr. Molnár Pál elnök, EOQ Magyar Nemzeti Bizottság: Minden vidéknek megvannak a tájfajtai, amelyeket ott, az adott vidéken lehet a legjobb minőségben termelni, illetve tartani. A TájGazda® Eredet- és Minőségtanúsítási rendszer az élelmi termékek előállítását tanúsítja.

Újszerűsége abban nyilvánul meg, hogy az azonos típusú gazdálkodást folytató területet tekinti tájnak. E táj adottságainak megfelelő termesztést, tartást, alapanyag előállítását támogatja, és ezek

alapján igyekszik biztosítani a helyi tulajdonságokat, illetve a beltartalmat megőrző termelést. A végtermék előállítását és annak minőségét láncjelleggel tanúsítja. A rendszer innovatív jellegével és logikus felépítésével, valamint információs háttérével határok nélkül bármely tájban jól alkalmazható, eddig nem látott lehetőségek előtt nyitva meg az utat.

Nem véletlenül lett a Veritas Kulturális Egyesület ezt tartalmazó Minőség-Innováció pályázata 2017-ben a saját kategóriájában nemzeti díjas, majd az EOQ MNB Egyesület előterjesztése alapján a nemzetközi Minőség-Innováció pályázaton a kategóriájában elnyerte az „International Finalist” (nemzetközi finalista) oklevelet.

A mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban már van példa működő, hiteles, független minőségtanúsításra. Azonban ezek általában csak egy gazdasági ágra (pl. Kiváló Magyar Sertéshús) lettek megalkotva, vagy mint minőségtanúsítási rendszer nem tudják figyelembe venni a tájak változatosságát. A TájGazda® rendszer egy minden gazdálkodási és termelési területre (alapanyagok, élelmiszerek) kiterjedő minőségtanúsítási rendszer, mely innovatív jellege alapján képes a tájak változatos termelési jellegzetességeinek figyelembe vételére. A tanúsítás alapja egy feltétel- és előírás (követelmény) rendszer, amelynek a termelésben történő megvalósulását és betartását lehet majd ellenőrizni, illetve auditálni.

Pócs János országgyűlési képviselő, elnök, Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága: Gyermekkori emlékei és a családi hagyományok alapján vallja, hogy csak akkor lehetünk sikeresek, ha meggyőződés, tradíció és szenvedély (a sikerélmény keresése) hajt bennünket. Az élelmiszergazdaság helyzetét egy 3 pilléren álló székhez hasonlította: a jól képzett termelő és a korrekt értékesítő együttes munkája eredményezi az elégedett – és tudatos – vásárlót. Az anyaföld ésszerű kihasználásával lehet megteremteni a szenvedély és a megélhetés harmóniáját.

A konferenciát látványos kiállítások egészítették ki: a TájGazda® rendszer mellett sikeresen szerepeltek az SGS minőségellenőrző, vizsgáló és tanúsító szervezet, a GARUDA TRADE Kft., az Európai Vidékfejlesztési Hálózat, valamint a WESSLING Hungary Kft. kiállítói.

Plenáris előadások

Levezető elnök: *Dr. Molnár Pál*

Dr. Márjai Géza c. egyetemi docens, a TájGazda Minőségtanúsítási Programtanács elnöke: Az élelmiszerek minőségének, a környezet és a táj állapotának jellemzése (Összehasonlítási lehetőség Szent-Györgyi Albert fűszerpaprikájával és kutatási korszakával)

A minőségi kultúra területén általában kettős irányú „fejlődés” tapasztalható:

a.) az egyre terjedő igényesebb és igazolt (hitelesített) minőség biztosítása, ahol alaptézis, hogy egyrészt csak akkor lehet jobb minőségű élelmiszert előállítani, ha az alapanyag minősége megfelelően jó, másrészt, ha a feldolgozás során minél jobban megőrződik a termék eredeti (természetes) állapota.

b.) A csak lassan mérséklődő, még mindig jelentős mennyiségű tömegélelmiszer biztosítására való törekvés, ahol ténylegesen nem a jó minőség és a hitelesség az elsődleges fogyasztói-kereskedelmi szempont, hanem az olcsó ár, a csalogató „akciós” termékek stb. sora.

Magyarországon már vannak önkéntes minőségtanúsítási rendszerek, például:

- Magyar Termék és Nagydíj (100% hazai alapanyag), Hazai Termék (50% feletti magyar), Hazai Feldolgozott Termék (50% feletti import);
- Ökológiai (bio-) gazdálkodás (200 ezer hektár, Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. és Ökogarancia Hungária Nonprofit Kft.);
- Kiváló Minőségű Sertéshús (KMS, Vágóállat és Hús Terméktanács).

Tavaly volt 80 éve annak, hogy *Szent-Györgyi Albert* 1937-ben átvehette az élettani és az orvosi Nobel-díjat. Nekünk, magyaroknak és a mai konferencia mondanivalójához kapcsolódóan nagyon fontos szempont, hogy 86 évvel ezelőtt, 1932 őszén a Szegedi Egyetemen *Szent-Györgyi Albert*nek sikerült nagy mennyiségű C-vitamint kinyernie a szegedi fűszerpaprikából (amit akkor „piros paradicsompaprikának” neveztek). Nagyon tanulságos, ha összehasonlítjuk egymással a beérett, frissen szedett szegedi piros fűszerpaprika főbb jellemzőit *Szent-Györgyi* korában és napjainkban:

	<i>Szent-Györgyi</i> adata, 1932	2010-2018, országos adatok
C-vitamin tartalom, mg/100 g	340	100 – 128
Kemikáliák, peszticidek, toxinok maradványai a paprikában	0	Pl. DDT, glifozát, dioxin, fuzárium, aflatoxin és más mikotoxinok stb.

Ezekkel az adatokkal világos választ adhatunk a fűszerpaprikával kapcsolatban feltett kérdésekre (a C-vitamin tartalom jelentősen csökkent, de megjelentek a szennyező anyagok). Mindez arra utal, hogy barbár módon bánunk a környezettel, ami hozzájárult a talaj tápanyag szolgáltató képességének megváltozásához.

Egyre nagyobb jelentőségű gazdasági kérdés (és lehetőség!) az élelmiszerminőség, a hiteles minőségtanúsítás, illetve a környezet és a táj állapotának megóvása; a hozzáadott érték növelése és a magasabb minőségi színvonal biztosítása továbbra is indokolt.

Az életminőség megvalósulásának az élelmiszergazdasághoz kapcsolódó értékelésekor ma már nagyon sok komoly problémával szembesülünk, mint például:

- Globális felmelegedés,
- Ózonritkulás a sztratoszférában,
- A világtengerek és az édesvizek elszennyeződése,
- A termőtalajok degradációja,
- A földi élőhelyek visszaszorulása és az élővilág sokféleségének (diverzitásának) rohamos csökkenése.

Meg kell állapítanunk, hogy az emberi egészséget és az agrárium teljesítményét veszélyeztető környezeti körülmények erős növekedési pályán vannak.

Dr. Roszik Péter c. egyetemi docens, igazgató, Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.: A mezőgazdasági minőségtanúsítás jelentősége és helyzete hazánkban és az Európai Unióban, kiemelten az ökológiai gazdaságra vonatkozóan

Korunk kérdése: megteremthető-e az összhang az élelmiszerek minősége, a minőségtanúsítás egésze, illetve a környezet- és tájkultúra között? A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. már több mint húsz éve végzi Magyarországon az ökológiai gazdálkodók és az ökológiai élelmiszer termékpálya szereplőinek ellenőrzését, tanúsítását. Tulajdonosa, a Magyar Biokultúra Szövetség abból a mozgalomból nőtte ki magát, amely Magyarországon úttörőként kezdett el munkálkodni a biogazdálkodás, a biotermék-fogyasztás előmozdítása, népszerűsítése és széles körű elterjesztése érdekében.

A mai iparszerű gyakorlatra jellemző a kíméletlen, kémiai jellegű növénytermesztés, az embertelen körülmények között folytatott állattenyésztés, továbbá az adalékok seregét tartalmazó, tápértékét nagymértékben elvesztő élelmiszerek sokasága. 2016-ban Magyarországon kb. 27 ezer tonna vegyszert szórtak ki a földekre: egyetlen almában 43-féle hatóanyagot mutattak ki. Az élelmiszerbiztonsági kockázatok az ökológiai gazdálkodástól függetlenül jelentkeznek.

Van igény a jobbra; a biotermelés és a vidékfenntartás fontosabb jogszabályi háttere:

- 74/2012. (VII.25.) VM számú, ún. „Magyartermék-rendelet”).
- 61/2016. (IX.15.) FM rendelet a GMO-mentességre utaló jelölésről.
- 834/2007/EK rendelet az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről.
- 889/2008/EK rendelet az előbbi részletes végrehajtási szabályairól az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében.
- 1235/2008/EK rendelet az ökológiai termékek harmadik országokból származó behozatalára vonatkozó részletes szabályozásról.

Léteznek azonban az EU által még szabályozatlan területek, így például az étkeztetés.

A jó előírások mellett (ellenőrzés, tanúsítás, jelölés) szükség van az összes szereplő teljes lánc ellenőrzésére és a területek, tartási helyek rendszeres szemléjére: fontos az állatok kíméletes tartása, a méltányos kereskedelem és a helyi közösségek jövedelemhez juttatása. A vidék fenntartásának kulcsa a megelőzés, az észlelés és a beavatkozás. Arra viszont nagyon oda kell figyelni, hogy még a

jogszabályokkal jól lefedett területeken is előfordulnak visszaélések: vannak hamisított tanúsítványok és félrevezető jelölések, amellelt a kereskedelem sem mentes a csalásoktól.

Dr. Bardócz Zsuzsa biokémikus, az MTA doktora: A környezet állapota és a mezőgazdasági alapanyagok, az élelmiszerek minőségének változása

Életünk során átlagosan körülbelül 15 tonna, azaz 15000 kg táplálékot fogyasztunk el. Már a mennyiségből is nyilvánvaló, hogy az élelem az egészségünket leginkább meghatározó külső tényező.

Alapvető – növényi és állati eredetű – táplálékaink mellett oxigénre és vízre is szükségünk van. A rendelkezésünkre álló iható víz mennyisége azonban korlátozott: az édesvíz csupán 3%-át teszi ki a Föld összes vízkészletének, amely leginkább a sarki jégtakarókban található. Talaj nélkül nincs élet: ez juttatja el a tápanyagokat a növényekhez, illetve rajtuk keresztül az emberekhez és az állatokhoz is. Mi azonban tönkre tesszük a talajt a vegyszerekkel, a nehéz gépekkel, az intenzív monokultúrákkal és az erdőirtással. Hasonlóan bánunk az állatokkal: embertelen körülmények között és természetellenes diétán tartva őket, nem fukarkodunk az antibiotikumokkal és a hormonkezelésekkel sem.

Az elmondottak tükrében nem csodálkozhatunk, hogy problémák vannak a táplálékunkkal kapcsolatban is: a tápanyagtartalom mellett csökkent bennük a vitaminok, az ásványi és az egészségvédő anyagok mennyisége, amellelt az egész tápláléklánra jellemző az elszennyeződés.

Az adalékanyagokon túlmenően élelmiszereink tartalmazzák a növényvédőszeret, a hormonok és az állatgyógyászati szerek maradékait, valamint a mezőgazdasági termelésben és az ipari technológia során alkalmazott segédanyagok nyomait. Nem felejthetjük el, hogy az agrárágazat elsődleges feladata: egészséges élelmiszerek előállítása az emberek számára. A biotermékek nem tartalmazznak szintetikus vegyszert és GMO-t, nagyobb a tápértékük és segítik a szervezet méregtelenítését is.

Dr. Hartel Tibor egyetemi docens, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia: A hagyományos agrártájak szociális (gazdasági) és ökológiai fenntarthatóságának kihívásai

Az előadó kiemelte, hogy a hagyományos tájak komplex szociális-ökológiai rendszerek. A „konvencionális” paradigmák (amelyek szinte kizárólagosan a termelési és a monetáris értékekre épülnek), nem elégségesek a hagyományos tájak fenntarthatóságának biztosításához. A fenntartható mezőgazdaság, a helyes földhasználat és a vonatkozó (szociális) emberi igények megvalósításának alapfeltételét képezi a hagyományos agrártájak megőrzése és azok fenntartása. A nagy természeti értékkel bíró területek általában magas biodiverzitással rendelkeznek. Az extenzív mezőgazdaság hozta létre és tartja fenn őket (land sharing). Az intenzifikáció tönkreteszti ezeket a pótolhatatlan természeti értékeket. Az emberek jó része modern típusú életformára vágyik és a természet nagyrészt hiányzik a jövőbeli elképzeléseikből. Lassan már nincs erdő és vadon: a természetes léttér visszaszorulásával kiéleződnek az ember és a vadállomány (pl. medve) közötti ellentétek.

Három kutatási trendet különböztethetünk meg Romániában:

1. A táplálék termelés és a biodiverzitás védelem összeegyeztetése:
  - Land sparing – biodiverzitást kompromittálja a termelési területen.
  - Land sharing – a termelés csökkentése, magas biodiverzitás.
2. Fenntartható intenzifikáció, a termelési hozamban meglevő különbségek („yield gap” felszámolása).

A hagyományos mezőgazdasági gyakorlat ezt a problémát minél több vegyszer, tápanyag (szerves- és műtrágya) bevitelével, illetve az öntözés fokozásával kívánja megoldani. Az intenzív földhasználat könnyen a visszájára fordulhat, mert károsan befolyásolja az ökoszisztémát, így közvetetten az emberek jólétét is. Megoldás lehet a magas hozamú, nagy termelékenységűvel rendelkező fajták és művelési formák elterjesztése.

3. Az agrártájak, mint szociális-ökológiai rendszerek kezelése, amely komplex kompromisszumokon alapul a következő tényezők között:
  - Biodiverzitás és termelés.
  - Élelmezésbiztonság, a megtermelt javak ésszerű elosztása.

- A szociális értékek megőrzése (identitás, valamint az adott termőtájhoz kapcsolódó egyéni és közösségi értékek).

A természeti örökséget csak a kisléptékű, extenzív mezőgazdaság (növényi kultúra) képes fenntartani. Az ökoszisztémák sérülékenysége nagy veszélyt rejt magában. A hagyományos mezőgazdaság kiemelkedő természeti és kulturális értékekkel rendelkező agrártájakat tart fenn. A legtöbb ember ezt szegénységként éli meg és nem lehetőségként.

Az ember és az agrártáj kapcsolatának szempontjai:

- Kognitív – tanulás
- Érzelmi – identitás, esztétika, csend, szabadság
- Tapasztalati – megfigyelések, családi emlékek
- Anyagi – termelés
- Filozófiai – egzisztencia, szabadság, az élet csodálatossága, harmónia, spirituálitás.

Bár fontosak a helyi közösségek számára, ezek az értékek nincsenek kellően figyelembe véve a klasszikus „értékelési” (termelés orientált) paradigmákban.

Dr. Borsos Béla állatorvos, környezetvédelmi és humánökológiai szakreferens, ELTE, Környezet és Tájföldrajzi Tanszék: Kapcsolódó kutatási és fejlesztési célok, területek

Mottó: Az vagyunk, amit megesszünk.

Napjainkban jellemző az élelmiszerlánc szereplői körének bővülése: a termelőn kívül ide tartozik a hatóság, a politika, a fogyasztó és az ún. „middle-man” (feldolgozó, szállító, háttérpar, tudomány, pénzintézetek) is. Nem egyértelmű ugyanakkor, hogy mit is nevezünk minőségnek: a nagy terméshozamú fajtákat, a termékenységet, a jó tárolhatóságot, a feldolgozás és a tartósítás szempontjából fontos tulajdonságokat, vagy pedig – legyen a termék ízletes, tápláló, változatos, környezeti hatásoknak ellenálló és biológiailag teljes értékű? Ugyan kinek az érdeke ez a fogyasztón kívül, aki sokszor maga sincs tisztában azzal, hogy mi is az érdeke?

Az intenzív mezőgazdasági rendszerek elterjedésével a nagy hozam, a sok utód számít minőségnek (mennyiségi szemlélet); ugyanakkor elvesztek a régi ízek (disznótoros, marhapacal, Érdi barack). A mezőgazdaság egyre inkább, mint az ember által manipulált ökoszisztéma jelenik meg. A csökkenő hozadék törvénye értelmében mind nagyobb inputokat kell alkalmazni, de a műtrágya felhasználás növekedésével például nem tart lépést a természetnél magasabb hozama, sőt a sikértartalom lassan csökken. Ijesztő méreteket ölt a környezetszennyezés: intő példa lehet egy Somogy megyei kistelepülés, Rinyaszentkirály példája, ahol a halastavat – parazita mentesítés céljából – márciusban és májusban 5-10 percig Filobillal (triklorfon) kezelték, melynek megengedett dózisa: 0,01 mg/kg. A halakban a szer 25 mg/kg értékre dúsult fel, ami nem kevesebb, mint 2500-szoros növekedésnek felel meg! A mérgezett halakat fogyasztó kismamák körében rendkívül megnövekedett a Down kóros és más rendellenességgel világra jött újszülöttek száma.

Úgy látszik, valóra vált *Rachel Carson* (1907-1964) amerikai tengerbiológus, ökológus és író rémálma: feltételezik, hogy az ő írásainak hatására indult meg a nemzetközi környezetvédő mozgalom. „Néma Tavasz” című könyvében példákkal igazolta, hogy a DDT maradandó környezeti károkat okoz. „A hatalmától megrészegült emberiség minden jel szerint egyre tovább és tovább merészkedik a saját maga és az egész bolygó megmérgezéséhez vezető kísérleteit illetően.” Éppen ez a mű indította el az 1960-as években az ember és a természet viszonyának megváltozását, megalapozva a közvélemény környezettudatosságát. Napjainkban a géntechnológia jelent nagy veszélyt, ami – annak ellenére, hogy sokan csodafegyvernek tekintik – nem más, mint az evolúcióba való beavatkozás annak kontrollja nélkül.

Kerekasztal ülés

Levezető elnök: *Dr. Márai Géza*

A korreferátumok a délelőtti plenáris előadásokhoz kapcsolódóan személyes véleményeknek és értékeléseknek adtak hangot.

Dr. Kiss István biológus, divízió igazgató, Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft., Szeged: Az élet más területeihez hasonlóan az élelmiszergazdaságban is komplex rendszerek vannak; a piaci konzekvenciák mellett vizsgálni kell az egész rendszerre gyakorolt távlati hatást is.

Koós Ákos osztályvezető, Bay Zoltán Kft.: A Szegeden folyó kutatási irányzatok közül kiemelésre kívánkozik egyrészt a bányamentők bevonásával folytatott környezeti kármentesítés, másrészt a mikrobiológiai tevékenység, melynek keretében a törzsek fenntartásával és szelektálásával vizsgálják a haszonnövényekre és a talajra gyakorolt hatásokat.

Dr. Lengyel László agrármérnök, elnök, Pro-Scientia Naturae Alapítvány, Zenta, Szerbia: Az alapítvány feladata az egyetemi oktatás és kutatás elősegítése a Vajdaságban. Elsősorban az őshonos baromfik génmegőrzésével és a tanyasi gazdálkodásban rejlő lehetőségek feltárásával foglalkoznak. A komplexitás fenntartását illetően fontos a filozófia megváltozása és az ökoszemlélet meghonosítása, ugyanakkor elengedhetetlen a piacképesség fenntartása is a modern ember elvárásainak megfelelően.

Gál István, „The Agriculture Carpatika” Kárpátaljai Megyei Jótékonyági Alapítvány, Beregszász, Ukrajna: Nagyobb mértékű reklámkampányra van szükség a minőségi, nagy hozzáadott értéket tartalmazó termékek népszerűsítéséhez, mert a fogyasztó ezekért hajlandó „felpénzt” fizetni. Az is fontos szempont, hogy az emberek inkább helyi, jó minőségű árut vásároljanak, ne csak a nagykereskedelmi cégek kínálatát nézzék. Ehhez nyújt segítséget a „Kárpátaljai termék” logo, amelyhez még megfelelő minősítési rendszert kell kialakítani; itt szóba jöhet a TájGazda® rendszer adaptálása. Bár Ukrajnában nagyon alacsony az 1 főre jutó mezőgazdasági földterület (mindössze 0,15 hektár), a kárpátaljai régióknak számos komparatív előnye van: a minimális ipari légszennyezés következtében magas a termékek tisztasági foka, és a 3-4 héttel korábban beköszöntő tavasz kedvező feltételeket teremt a kisparcellás, háztáji fóliasátorban is üzhető primőr zöldség-gyümölcs termesztéshez – és már nincs krími konkurencia!

Dr. Szigeti Tamás János igazgató, WESSLING Hungary Kft., Budapest: Napjainkra jellemző a tanya, a falu és az urbanizáció ellentéte. Vajon megteremthető-e az összhang az élelmiszerek minősége, a minőségtanúsítás igénye, valamint a környezetvédelem és a tájmegtartás között? Az ember már a Paradicsomból való kiűzetéskor elveszítette kapcsolatát a természettel, azóta a helyzet csak romlott: jelenleg például nem becsüljük eléggé a vizet. Ma a világ a pénz és a hatalom körül forog, miközben a perifériára kerül a gazdaság, a környezet, az etika és a társadalom. Lassan – hosszú idő alatt – nehezen felismerhető, káros hatások alakulhatnak ki, amelyek – alattomos módon – csak hosszú, rejtett tünetmentes időszak után hirtelen csapnak le ránk a káros fiziológiai hatások felerősödésével. *Arisztotelész* a „krematisztikával” (határtalan pénzszerzési vágy, a *haszon* ökonómiaja) az „oikonómiát” (behatárolt szükségletek, az *erény* ökonómiaja) állította szembe: ma viszont úgy tűnik, hogy a gazdaságnak és a tulajdonnak nincs határa.

Dr. Fehér Sándor egyetemi docens, Nyitrai Mezőgazdasági Egyetem, Szlovákia: Egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a biogazdálkodás.

Novákné Fejős Rita értékesítési igazgató, SGS Hungária Kft., Budapest: A rendszertanúsítók szabványt tanúsítanak, a magyar élelmiszeriparban jellemző a nagy kereskedelmi láncok specifikus szabványai szerinti tanúsítás is. A tanúsítók korábban főleg az élelmiszergyártókra fókuszáltak, de most már a lánc többi szereplőjét sem hagyják figyelmen kívül (pl. csomagolóanyagok tanúsítása). Amellett – a nemzetközi szabványoknak köszönhetően – megjelent a fenntarthatósági és a környezetvédelmi fókusz, de egyre nagyobb hangsúly esik a humán erőforrásra (munkaerő, munkajog) is.

Weidel Walter agrármérnök, főtitkár, Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat, Budapest: Saaremaa észti tengeri sziget példáján keresztül mutatta be a minősített termékek promóciójának fontosságát, a versenyképesség és a fenntarthatóság elválaszthatatlan összefüggését.

Hozzászólások

Dr. Lakó Sándor fizikus: Nagy a különbség a műszaki-technológiai innováció és az agrárium speciális innovációi között, az utóbbinál ugyanis nem lehetséges a fejlesztés végkimenetelével

kapcsolatos hatások teljes ismerete. Nem lehet elégséges tehát csupán a pénzpiaci szemlélet, bár műszaki oldalról az utóbbi két évszázad alatt ezt szokták meg: egyfajta „hurrá optimizmushoz” vezetett az a tény, hogy a pénztőke és a technikai innováció szimbiózisa együtt járt a magas bevétellel és a tervezhetőséggel. Problémát jelent viszont, ha ezt a szemléletet mechanikusan akarják alkalmazni az ökológiai rendszereket alapvetően befolyásoló mezőgazdaság területére is. Az Egyesült Államokban már láthatunk pozitív példát: a vidék kezdi visszanyerni korábbi súlyát az innovációban.

Dr. Köhler Mihály főagronómus, tanszéki mérnök, kutató: A magyar mezőgazdaság helyzete nem kedvező a globális világban; a fiatal, végzett szakembereink ugyanis a Magyarországra bejött multinacionális cégekhez szerződnek, akik ennek érdekében rendkívül intenzív reklámkampányt is folytatnak. Nekünk is élnünk kell a reklámok adta lehetőségekkel, ha nem akarjuk, hogy mások döntsenek a fejünk felett. Vegyük hát elő és használjuk is ki a kutatási-termelési tapasztalatainkat! Külön problémát jelent, hogy a rendszerváltás után drasztikusan lecsökkent az állatállomány és a szennyvizeink sem használhatók már öntözésre. *Tessedik Sámuel* óta a talajjavítás is el lett felejtve. Mindez nagy problémát okoz a magyar mezőgazdaság tápanyag ellátásában.

Dr. Lengyel László: Elkülönültek egymástól az igények és a szükségletek, így a termelőből fogyasztó lett, akinek már fogalma sincs a természet terheléséről. Ezért szükség van a szemléletváltásra és a küldetésstudat megerősítésére, az igények és a szükségletek közelítésére. Néhány további, rövidebb hozzászólás hívta fel a figyelmet a saját márka és a nyomon követés fontosságára. Tudomásul kell venni, hogy a természeti törvényeket csak időszakosan lehet megerősíteni, de végső soron a természet lesz a győztes.

A konferencia összegzése, zárása

Az ülés végén a jelenlevők – *Dr. Márai Géza* közreműködésével – az elhangzottak alapján ajánlásokat fogalmaztak meg a döntéshozók és a gazdák felé. Főbb szempontok:

- Isten, ember és természet harmóniájának biztosítása.
- Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!
- Közös fellépés a piacképesség fokozása érdekében.
- Állami és egyéni felelősségvállalás.
- Az agrárkamara és az egyéb szervezetek reklám tevékenységének erősítése.
- Az ökológiai rendszerek szétesése jelenti a legnagyobb veszélyt a következő egy-két évtizedben.
- Az elmélet és a gyakorlat közötti információcserét erősíteni kell a kutatók és a gyakorló termelők közötti eszmecsere szélesítésével.
- A hagyományos paraszti tudás megmentése, hasznosítása.
- A fenntarthatóság és a környezetvédelem még mindig nem jelenik meg kellően a tanúsításokban.
- A Nemzeti Együttműködés Programja (Kormányprogram) kiemelt helyen kezeli a versenyképesség javítását és a demográfiai hátrányok megszüntetését.
- Közös gondolkodásra van szükség a fenntarthatóság fogalmának újra definiálásához.
- Át kell gondolni a minőségtanúsítás és a védjegykérdés alapjait.

A konferencia mondanivalója

Hosszú távon az a mezőgazdasági termelés tartható fenn, amelynek célja:

- Megfelelő mennyiségű, magas minőségű és egészséges élelem előállítása.
- Gazdaságos, fenntartható és életképes termelés biztosítása.
- A természeti, a helyi adottságoknak megfelelő legjobb technológiák és a hagyományos gazdálkodási eljárások együttes alkalmazása.
- A termelő gazdák, vidéki közösségek életkörülményeinek javítása.

Várkonyi Gábor
EOQ MNB Egyesület